

Миськова Н. М., к.пед.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** У статті розкрито проблеми використання інтерактивних технологій на уроках музики в початкових класах, запропоновано шляхи впровадження інтерактивних технологій у музичній підготовці та визначені перспективи їх розвитку. Охарактеризовано критерії та показники готовності майбутніх учителів до проведення уроків музики в початкових класах з використанням інтерактивних технологій навчання.*

***Ключові слова:** мистецтво, музична підготовка учнів, інтерактивні технології навчання, пізнавальна активність, інтерактивні технології на уроках музики.*

***Аннотация.** В статье раскрыты проблемы использования интерактивных технологий на уроках музыки в начальных классах, предложены пути внедрения интерактивных технологий в музыкальной подготовке и определены перспективы их развития. Охарактеризованы критерии и показатели готовности будущих учителей к проведению уроков музыки в начальных классах с использованием интерактивных технологий обучения.*

***Ключевые слова:** искусство, музыкальная подготовка учащихся, интерактивные технологии обучения, познавательная активность, интерактивные технологии на уроках музыки.*

***Annotation.** The article deals with the problem of using interactive technologies at music lessons in primary school, the ways of implementation of interactive technologies in musical training and prospects of their development are identified. The criteria and indicators of future teachers' readiness for activities at music lessons in primary school based on interactive learning technologies are characterised.*

***Keywords:** art, music training of students, interactive learning technology, cognitive activity, interactive technology at music lessons.*

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального і духовного життя потребує якісно нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам.

У зв'язку з цим перед освітою постають нові завдання: школа повинна орієнтуватися на створення оптимальних умов для розвитку кожної

дитини, спрямовуватися не на заучування, а на формування в учнів здібностей самостійно осмислювати навколишню дійсність. Це передбачає перебудову процесу навчання, кінцевою метою якого має стати максимальне розкриття індивідуальних можливостей особистості.

Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення кращих педагогічних технологій, що використовувалися до цього часу. Подальший їх розвиток пов'язаний із орієнтацією на реалізацію сучасних концепцій освіти і виховання.

Мистецтво – важлива частина життя людини. І воно є одним із головних засобів прилучення дитини до культури і духовних цінностей. Твори мистецтва сприяють художньо-образному засвоєнню світу. Тому в сучасній школі багато уваги приділяється розвитку художньо-творчих здібностей, здатності до сприймання, розуміння й творення художніх образів, потреби в духовному самовираженні [1].

Окремі аспекти досліджуваної проблеми знайшли відображення у працях відомих зарубіжних і вітчизняних вчених. Так питання професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя розкрили: Е. Александрова, І. Дичківська, П. Ерднієв, А. Захарова, І. Зязюн, Н. Кичук, Н. Кузьміна, С. Логачевська, Б. Нікітіна, Д. Ніколенко, Л. Петерсон, В. Семиченко, С. Сисоєва, Р. Хмелюк, А. Щербаков.

Метою нашої статті є розкриття основних тенденцій розвитку сучасної музичної підготовки майбутніх учителів початкових класів з урахуванням інтерактивних технологій навчання.

Сучасний учитель музики здійснює музичну освіту й естетичне виховання учнів у відповідності до програми, що реалізується в загальноосвітній середній школі. Він сприяє формуванню в учнів інтересу та любові до музики, виховує в них загальну естетичну, художню і музичну культуру. Для виконання зазначених завдань учитель музики використовує ефективні форми, методи, засоби навчально-виховного процесу, обирає кращі зразки вокально-хорової та інструментальної народної і класичної музики, вдається як до власного виконання, так і до записів вокальної та інструментальної музики у виконанні майстрів мистецтв.

З метою якісного здійснення навчально-виховного процесу, його діагностування, прогнозування, моделювання і планування, вчитель музики, як і кожен спеціаліст системи освіти, проводить науково-дослідну роботу.

Освітньо-виховні завдання вчитель музики здійснює в навчальному процесі. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці). Інтерактивне навчання не є зовсім новим, адже подібні підходи застосовувалися з давніх часів, а протягом короткого часу на початку

радянської педагогіки були дуже поширеними в школі (лабораторне та бригадне навчання 20-х років).

Інтерактивність (або відкритість до спілкування) набуває в наші дні особливого значення. Інтерактивними сьогодні називають спеціальні засоби, що забезпечують безперервну діалогову взаємодію комп'ютера з користувачем. При збереженні кінцевої мети і основного змісту навчальної діяльності інтерактивне навчання змінює звичні форми на діалогові, що базуються на взаємопорозумінні та взаємодії.

Інтерактивність в навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, знаходження у режимі бесіди, діалогу, дії. Відповідно, у дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, у якому той, хто навчається, є учасником. Який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає тільки слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власно створюючи це [2, с. 37–39].

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної, позитивної взаємодії всіх учнів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці. Під час інтерактивного навчання учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку (це особливо важливо для старшокласників).

Застосування методів інтерактивного навчання на уроках музики залежить як від теми уроку, так і від навчальної інформації конкретних уроків, термінів та понять, які необхідно засвоїти. Специфічними ознаками уроків музики є не лише мистецькі теми та поняття, а й специфічні види діяльності (слухання музики, вокальне, інструментальне, рухове виконання, створення музики).

Так, під час інтерпретації пісні використовують такі методи: метод проблем, рольова імітаційна гра, виконавський конкурс.

Зміст пісні чи хорового твору майже завжди досить різноманітний, і розібратися в ньому буває досить не просто. До того ж для самого виконавця твір наповнюється новим змістом. Наше сприйняття, здатність до співтворчості залежать від багатьох причин. Одна й та сама пісня, наприклад, виконана в молодших чи старших класах, залежно від настрою учнів, у кожному випадку звучить і впливає по-різному. Обговорення на уроці можливих варіантів виконання робить школярів певною мірою причетними до створення музики. В будь-якій, навіть найпростішій пісні є безліч можливостей для різних звукових рішень [3].

Метод проблем передбачає в цьому разі пошук різноманітних варіантів інтерпретації твору (у формі вільного висловлення думок):

– музичної інтерпретації (пошуки можливих варіантів виконання окремих куплетів і твору загалом: динамічний розвиток, визначення кульмінації окремих фраз і цілого куплета, нюансування);

– драматичної інтерпретації (варіанти виконання фраз та куплетів певного характеру, з певним настроєм);

Нова програма з музичного мистецтва дозволяє вчителю, спираючись на кращі зразки митців української та світової культури, розвивати здібності учнів сприймати, відчувати і розуміти чудове. На своїх уроках учитель формує різні компетенції учнів, готує їх до життя. І нові методи, які він використовує на уроці можуть допомогти йому в досягненні мети [4].

Звертаючись на уроках музики до методів інтерактивного навчання, вчитель повинен залучити дітей до активної творчої діяльності. Їх застосування залежить як від теми, так і від навчальної інформації конкретних уроків, термінів та понять, які необхідно засвоїти. За допомогою методів інтерактивного навчання вчитель може швидко й якісно перевірити знання дітей, цікаво розпочати нову тему, використовуючи гру підвести підсумок уроку.

Ось деякі з них, які можна застосувати на уроках музики.

1. Слово-слово-речення-запитання-відповідь.

Учитель (або учень), звертаючись до одного з учнів, показує портрет композитора і каже: «Слово». Учень відповідає. Іншому учню пропонується продовжити гру, називаючи нове слово (це може бути час, коли жив композитор, країна, де він народився, або його музичний твір тощо). Третій учень, до якого звертаються з завданням – «Речення», складає речення з названими словами. Четвертий – ставить запитання до цього речення. П'ятий – дає відповідь.

Цю гру можна урізноманітнити, починаючи, наприклад, з уривка одного з музичних творів тощо.

Приклад. «Портрет».

Лисенко. – Композитор. – М. В. Лисенко – видатний український композитор XIX-XXст. – Де народився Микола Лисенко? – Видатний український композитор М. В. Лисенко народився на Полтавщині.

Варіантів цієї гри може бути дуже багато. Цю гру можна використати як підсумок уроку, як повторення перед уроком, на підсумковому уроці. Вона допомагає перевірити знання з попередніх тем, а також стимулює розвиток мови і мислення.

2. Вірю – не вірю.

Таку гру можна використати в будь-якій темі. Її можуть проводити як учитель, так і діти, об'єднанні в групи між собою.

Складаються питання і зачитуються в класі. Кожне запитання починається словами: «Чи вірите ви, що...?». Учні погоджуються, або ні. Кожну відповідь треба обґрунтувати, або виправити помилку.

Приклад.

– Чи вірите ви, що у Бетховена є симфонія № 2 «Богатирська»?

– Чи вірите ви, що лібрето – це літературний текст опери?

3. Митці та їх твори.

Гру можна проводити ланцюжком по кожному з рядів. Кожний ряд є командою. Один учень називає прізвище композитора, художника, скульптора тощо, інший має швидко назвати його твір. Якщо відповідь правильна, естафета гри передається наступному. Якщо учень відповідає невірно, або затримується з відповіддю, він вибуває з гри і його замінює інший. Перемагає той ряд (або команда, якщо діти об'єдналися у групи) де залишилося більше гравців.

4. Музичне доміно.

Учні об'єднані в групи. Кожний з груп пропонують аркуші, на яких записано 12 фраз, які не мають закінчення. На інших аркушах – їх закінчення. Необхідно підібрати правильні закінчення до цих фраз.

Приклад.

1. Вокаліз – це музичний твір для виконання...(голосом без слів).
2. Лібрето – літературний текст ...(опери).
3. Оркестровий вступ до опери, балету тощо називається... (увертюрою).
4. В фіналі Другої симфонії П.І.Чайковського використана українська народна пісня... («Журавель»).
5. Славетний український композитор С. С. Гулак-Артемівський був ще й чудовим... (актором, співаком).

5. Запитання – відповідь.

Цю гру застосовують під час опитування, повторення, підсумку уроку. До дошки виходять двоє учнів (або у грі приймають участь дві команди) і по черзі ставлять один одному запитання. Оцінка (перемога команди) залежить від кількості правильних відповідей.

6. М'яч із термінами.

Гра дозволяє засвоїти, повторити музичні терміни. Її можна використовувати, як повторення матеріалу, підсумок уроку, теми.

Кидаючи м'яч, учень називає термін. Той, хто його спіймав, розкриває зміст терміна так, щоб утворилося речення. Кидає м'яч наступному, називаючи новий термін.

Приклад.

Варіації – музична форма, в якій музична тема повторюється з деякими змінами.

Романс – одноголосий вокальний твір із інструментальним супроводом.

7. Ланцюжок.

Допомагає засвоїти нові терміни, прізвища, назви творів, а також пригадати терміни, вивчені на попередніх уроках. Можна використовувати, як один із багатьох варіантів підсумку уроку. Наприкінці уроку дітям дається завдання: згадати всі нові слова, терміни, прізвища, з якими вони ознайомились. Перший учень називає одне слово (термін, прізвище тощо),

другий – попередній і свій, третій – обидва попередніх і свої тощо. Гра розвиває увагу і пам'ять учнів [5].

В арсеналі методичних прийомів кожного учителя є багато цікавих форм роботи на уроці. Надані методи інтерактивного навчання на уроках музики, дозволяють учням не тільки глибше проникнути в світ музики, а й творчо розкрити свій внутрішній світ, виявити все краще, що в них є. Діти починають розуміти, що духовна культура пробуджує в людині особистість, підносить саму людину та її роль у світі до найвищих цілей і завдань.

Таким чином, застосування інтерактивних технологій на уроках музики в початкових класах, справа не проста. Тому сам учитель повинен бути добре підготовлений, глибоко знати і продумувати матеріал; продумувати всі завдання для груп і пар; спланувати і розбити урок: визначити час, який потрібен для кожного етапу уроку, підготувати всі питання і можливі відповіді, виробити критерії ефективного оцінювання; передбачити методи привернення уваги учнів, налаштування їх на роботу, підтримання дисципліни, необхідної для нормальної роботи. Уроки музики мають захоплювати учнів, пробуджувати в них інтерес і мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Ефективність і сила впливу на емоції та свідомість учнів значною мірою залежить від умінь і стилю роботи конкретного вчителя.

1. Щиголева А. Застосування інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва / А. Щиголева // Мистецтво в школі. – 2011. – № 9. – С. 4–7.
2. Лопухіна Т. В. Технології навчання, виховання та розвитку дітей : навчально-методичний посібник / Т. В. Лопухіна, О. О. Стягунова. – Донецьк : Каштан, 2010. – 146 с.
3. Кравченко К. Використання інтерактивних методів навчання та організація ігрової діяльності на уроках музики / К. Кравченко // Шкільний світ. – 2011. – № 35. – С. 1–10.
4. Масол Л. Впровадження нових програм з мистецтва та художньої культури // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 3. – С. 27–29.
5. Пантюк О. Інтерактивні вправи на уроках музичного мистецтва / О. Пантюк // Мистецтво в школі. – 2010. – № 10. – С. 2–6.

Рецензент: д.психол.н., професор Ставицький О. О.